HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

עם רצון. מלמד יש שעה שהיא של רצון: **כניר לא יזרעו.** תפלת הרבים לא יזרעו: **מקרב לי.** ממלחמות הגשמות עלי: **כי נרבים היו עמדי.** שהתפללו עמי: **פדה בשלום.** זה שעסק בדברי שלום להיינו תורה דכתיב וכל נתיבותיה שלום (משלי ג) וכן גמילות חסדים נמי שלום הוא שמתוך שגומל חסד בגופו למבירו הוא מכיר שהוא מהותכו וכמ לידי חתוי ושלום: **הנני נופשם מעל אדמתם.** סיפיה דקרא הוא: **מקדמי.** שחרית: **מחשכי.** ערבית. כלומר מתריכין בזכיות הכנסת: **שיעור של שני פחמים.** רומז יכנס לפניה שלא יפד שמוך לפתח דנרמה עליו כמשוי עכוד בית הכנסת ויהא מזומן שמוך לפתח לנמת: **יפתנו נעם מנח.** יתפלל שיהו מלויין לו כשיצטרך: **נעם מנח זו מיסה.** שיעור במיתה יפה ונומה: **אסברא.** מישטרא"נגולמנ"ט בלע"ז שבתוך הגוף: **לחיזרא בגבנא דעמרא דלאחורי נשרא.** כענפי הסריס הנסבכים בגזע הנמר כשאדם נותק בחוזקה ומשליך לאחור שאי אפשר שלא יתפך הנמר עמה: **לפיטורי בפי ושט.** יש לוקיינוס יש בו מקומות שאינו מקבל ברזל ומתברין לוחי הספיה ע"י חבליס ועקליס שמוחבים בנקבי ומוקעין אומו בדומה לפי שאם גסין כמדת הנקב: **פיטורי.** חבליס דמתרגמינן ופטורי ליליס (מלכים ב ו) לטטונין: **בפי ושט.** הוא הנקב שהוא ענול כפי ושט: **כמשחל בניחא מחלבא.** כמוהן נימת שער מתוך החלב: **זיבולא בחרייתא שלמא.** סיפה לו שלום כל ימי חייו ופף ביום קבורתו עד השלמת עפר החמרונה שבקיבוי קבורתו: **זיבולא.** פלמ"ל בלע"ז: **נעם מנח זה בית הכסא.** סיפה לר במקום שים בית הכסא סמוך לו. לפי שהיתה קרקע של נבל מלולא מים ואין יכולין לחפור שם חפירות והיו לריכין לנמת בשדות ולהתרחק מלד: **המלויינים.** ליון ומקיפת לבור: **ניני עמודי.** בנים המלכים נכון עליהם מלמעלה: **שכל זמן שאמעי בן גרא קייס לו.** דסמוך למיתת שמעי כתיב ויתחתן שלמה את פרעה (מלכים ג ג): **הא דכייף ליה.** אם בפוף הוא לרבו לקבל מוכחתו יכול תלגו. ופם לגו טוב להתרחק ממנו ויהי שוגג ואל יהי מזיד: **מהדר אפיה וגרים.** משמע כשקורין בספר תורה: **ישלים פרצופיה.** של כל אחת ואחת: ואפילו

(ה) רב ששת מהדר אפיה וגרים. ות"ת והא אמרינן בסוטה (פ"ו ד' לט.) מאי דכתי' וכפתמו עמדו כל העם (נחמיה ח) כיון שנפתח ספר תורה אסור לסקור אפי' בדבר הלכה. ויש לומר התם תיירי בקול רם כדי שלא יבטלו קול קריאת התורה[א] והכא תיירי בנחת. והאי דקא מהדר אפיה רבותא משמע[ב] תע"ג דמהדר אפיה שנראה כמניח ספר תורה שפיר דמי והאי דאהדר אפיה כדי שיכוון גרסתו. ורב אשי (מגילה פ"ד) כתב דה"ג מפרשי דוקא שים שם עשרה אחרייני אז יכול לגמול. אבל אין שם עשרה כי אם עמו לא[ג]. והכא מיירי שהיו שם עשרה בלא הוא ועוד מירק האשפסי שאני רב שנת שמותנו קומנתו הוא. (ו) ואין מסתבר לן כי האי (ו)מירושלמי: **שנים** מקרא **ואחד תרגום.** יש מפרשים[ד] והוא הדין לשנותות בלע"ז שלהן הוי כמו תרגום

מאי דכתיב [א] 1ואני תפלתי לך ה' עת רצון. א2אימתי (ו)עת רצון בשעה שהצבור מתפללין. ר' יוסי ברבי חנינא אמר מהכא 2כה אמר ה' בעת רצון עניתיך ר' אחא ברבי חנינא אמר מהכא 3הן אל כביר ולא ימאס וכתיב 4פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי תניא נמי הכי רבי נתן אומר מנין שאין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים שנאמר הן אל כביר ולא ימאס וכתיב פדה בשלום נפשי מקרב לי וגו' (ו) אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם אמר ר"ל 5כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע שנאמר 5כה אמר ה' על כל שכני הרעים הנוגעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי את ישראל ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו שנא' 5הנני נותשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם. אמרו ליה לר' יוחנן איכא סבי בבבל תמה ואמר 6למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב אבל בחוצה לארץ לא כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו כדאמר ר' יהושע בן לוי לבניה קדימו וחשיכו ועיילו לבי כנישתא כי היכי דתרוכו חיי א"ר אחא ברבי חנינא מאי קרא 7אשרי אדם שומע לי לשקד על דלתותי יום יום לשמור מזוזת פתחי וכתיב בתריה 8כי מוצאי מצא חיים. אמר רב חסדא 9לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת שני פתחים סלקא דעתך אלא אימא שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל: 9על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא אמר ר' חנינא לעת מצא זו אשה שנא' 10מצא אשה מצא טוב (ג)במערבא כי נסיב אינש אתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' מוצא דכתיב 11ומוצא אני מר ממות את האשה וגו' ר' נתן אומר לעת מצא זו תורה שנאמר 8כי מוצאי מצא חיים וגו' רב נחמן בר יצחק אמר לעת מצא זו מיתה שנא' 12למות תוצאות תניא נמי הכי תשע מאות ושלשה מיני מיתה נבראו בעולם שנאמר למות תוצאות תוצאות בגימטריא הכי הוו קשה שבכלן אסכרא ניחא שבכלן נשיקה אסכרא דמיא כחיזרא בגבבא דעמרא דלאחורי נשרא ואיכא דאמרי כפיטורי בפי ושט נשיקה דמיא כמשחל בניתא מחלבא ר' יוחנן אמר לעת מצא זו קבורה א"ר חנינא מאי קרא 13השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו קבר אמר רבה בר רב שילא היינו דאמרי אינשי ליבעי אינש רחמי אפילו עד זיבולא בתרייתא שלמא מר זוטרא אמר לעת מצא זה בית הכסא אמרי במערבא הא דמר זוטרא עדיפא מכלהו. אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעליתא דאמרת משמיה דרב חסדא במילי דבי כנישתא אמר ליה הכי אמר רב חסדא מאי דכתי' 14אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצויינים (ג) בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות והיינו דאמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. (ג)ואמר אביי מריש הוה גריסנא בגו ביתא ומצלינא בבי כנישתא כיון דשמענא להא דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד דלא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא. (ד)רבי אמי ורבי אסי אף על גב דהוו להו תליסר בי כנישתא לבטריא לא מצלו אלא ביני עמודי היכא דהוו גרסי: ואמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא גדול הנהנה מיגיעו (ג) יותר מירא שמים דאילו גבי ירא שמים כתיב 15אשרי איש ירא את ה' ואילו גבי נהנה מיגיעו כתיב 16יגיע כפיך כי תאכל (ה)אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא ולגבי ירא שמים וטוב לך לא כתיב ביה: ואמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא 17לעולם יהי אדם במקום רבו שכל זמן ששמעי בן גרא קיים לא נשא שלמה את בת פרעה והתניא אל ידור לא קשיא הא דכייף ליה הא דלא כייף ליה: אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי מנחם אמר ר' אמי מאי דכתי' 17ועוזבי ה' יכלו זה המניח ס"ת (ד) יויוצא רבי אבהו נפיק בין גברא לגברא. בעי רב פפא (ו)בין פסוקא לפסוקא מהו תיקו (ב)רב ששת מהדר אפיה וגרים אמר אנן בדידן ואינהו בדידהו: אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו

מרבי אדונינו הרב הקדוש רבנו חושיאל ריש בי רבנן ז"ל ולתחיה וגם מצאתי אותו בתשו' הגאונים כמו כן:

כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם. פי' פדה הקב"ה נפשי מכל צרה בעסקי בתורה שהיא שלום, שנאמר וכל נתיבותיה שלום, מקרב לי, זה גמ"ח שמקרבת אפי' הרחוקים. כי ברבים היו עמדי, כלומר הצבור היו מתפללין עמדי במקום שכינתך בבית הכנסת. **אלא אימא שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל.** והנכנס בבית הכנסת יכנס שיעור שני פתחים ואח"כ יתפלל שנאמר לשמור מזוזות פתחי. **אסברה דמיא כחיזרא מגבבא דעמרא.** פי' חיזרא קרן, כלומר כמו צמר שנסתבך בקרון ובא לשלפו מעל גבי הקרון שאינו יכול לשולפו אלא בשבירת צמתי הקרון, כך מיתת אסברה. אבל מיתת נשיקה היא סתימה הפה בלא צער, כגון ותישק ידי לפי. **רב ששת מהדר אפיה וגריס אמר אנן בדידן ואנהו בדידהו.** דוקא רב ששת וכיוצא בו דתורתו אומנותו היא, אבל האידנא קיימא לן כרבא דאמר רבא [ב]פ' ואלו נאמרין כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפי' בדבר הלכה, וכ"ש במילי דעלמא דאסור.

תורה אור השלם

1. וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ: תהלים סט יד 2. כֹּה אָמַר יְיָ בְּעֵת רָצוֹן עֲנִיתִיךָ וּבְיוֹם יְשׁוּעָה עֲזַרְתִּיךָ וְאֶצָּרְךָ וְאֶתֶּנְךָ לִבְרִית עָם לְהָקִים אֶרֶץ לְהַנְחִיל נְחָלוֹת שֹׁמֵמוֹת: ישעיהו מט ח 3. הֵן אֵל כַּבִּיר וְלֹא יִמְאַס כַּבִּיר כֹּחַ לֵב: איוב לו ה 4. פָּדָה בְשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְּרָב לִי כִּי בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי: תהלים נה יט 5. כֹּה אָמַר יְיָ עַל כָּל שְׁכֵנַי הָרָעִים הַנֹּגְעִים בַּנַּחֲלָה אֲשֶׁר הִנְחַלְתִּי אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל הִנְנִי נֹתְשָׁם מֵעַל אַדְמָתָם וְאֶת בֵּית יְהוּדָה אֶתּוֹשׁ מִתּוֹכָם: ירמיהו יב יד 6. לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ: דברים יא כא 7. אַשְׁרֵי אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לִשְׁקֹד עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם לִשְׁמֹר מְזוּזוֹת פִּתְחִי: משלי ח לד 8. כִּי מֹצְאִי מָצָא חַיִּים וַיָּפֶק רָצוֹן מֵיְיָ: משלי ח לה 9. עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: תהלים לב ו 10. מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵיְיָ: משלי יח כב 11. וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הִיא מְצוֹדִים וַחֲרָמִים לִבָּהּ אֲסוּרִים יָדֶיהָ טוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה וְחוֹטֵא יִלָּכֵד בָּהּ: קהלת ז כו 12. הָאֵל לָנוּ אֵל לְמוֹשָׁעוֹת וְלַאדֹנָי יְהוִה לְמוֹת תּוֹצָאוֹת: תהלים סח כא 13. הַשְּׂמֵחִים אֲלַי גִּיל יָשִׂישׂוּ כִּי יִמְצְאוּ קֶבֶר: איוב ג כב 14. אֹהֵב יְיָ שַׁעֲרֵי צִיּוֹן מִכֹּל מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב: תהלים פז ב 15. הֲלְלוּיָהּ אַשְׁרֵי אִישׁ יָרֵא אֶת יְיָ בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד: תהלים קיב א 16. יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ: תהלים קכח ב 17. וְשָׁבַר פְּשָׁעִים וְחַטָּאִים יַחְדָּו וְעֹזְבֵי יְיָ יִכְלוּ: ישעיהו א כח

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב. אבל בלחש שפיר דמי. ב. בתוס' רי"ש כתב. רבותא נקט דאפי' מהדר. ג. בתוס' רי"ש כתב. דאנו רוצים (צריכים כצ"ל) שיהיו עשרה שומעים לס"ת. ד. יש מפרשים: בתוס' רי"ש כתב, ר"ת דהכי מהני לכל הלועזות בלעז שלהם שהתרגום מפרש להבין לע"ה שאינם מבינים בלה"ק וה"ה בלשון לעז שמכירים בו.

לעזי רש"י

אישטראנגולמנ"ט [בור"ן מלנ"ט]. פצע חמור (בגרון המעכב את הנשימה). פלאד"א [פילידי"א]. מלוא היפה.

מוסף רש"י

ומתפלל עם הצבור. לכתפיע כי ברבים היו עמדי (כת"י ודפו"י). על כל שכני הרעים. היאך אפשר להיות שכן רע לקב"ה, אלא אחה הוא שכן רע שאינו בא להתלמות בבית המדרש (כת"י ודפו"י). כחיזרא בגבבא דעמרא. כך הגמרא יוצאת בתיתת הסלכבא בדוחק (דפו"י). כפיטורי בפי ושט כר'. וכממרקנין זו מזו מוליאין חוחן בדוחק גדול, כך יוצאת הנשמה מן הגוף בתיתת הסלכבא (דפו"י). כמשחל. לשון הוללה (שמות ב יו). יגיע כפיך כי תאכל. שתיגי תומך בעל תחיים לגעוג ולגוזל ומוחל שני עולמות (שם).

רבינו חננאל

וכתיב פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי. אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור מעלה אני עליו

כב א מיי' פ"ח מהלכות תפלה הלכה ל' סמג עשין יט טוש"ע או"ח סימן ס: ל ב מיי' שם ומ"ג שם טוש"ע או"ח סימן ל סעיף יח: **לא** ג מיי' שם הלכה ב סמג שם טור או"ח שם סעיף כ: **לב** ד מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע או"ח שם סעיף יח: ה (מיי' פ"ג מהל' תלמוד תורה הלי' יא טוש"ע יו"ד סי' רמו סעיף כג בהגה): **לג** ו ז מיי' פ"ב מהל' תפלה הלכה ט סמג שם טוש"ע או"ח סימן קמ"ו סעיף ג: **לד** ח [טור שם]: ט מיי' שם סמ"ג שם טוש"ע או"ח שם סעיף ג [ר"ת] שלפסק הקונ' שם המגילה דף כ"ג:]: **לה** י מיי' פ"ג שם הלכה כה סמג שם טור ושו"ע או"ח סימן רפ"ה סעיף ג: